

Plaza Bolívar, Bogotá. Till vänster en representant för ursprungsfolk i colombianska Amazonas. Till höger, en kvinnlig ledare från Peru. Fotokälla: artikelförfattaren

Colombia: Ursprungsfolke

Colombia är känt för narkotikahandel och Farc-gerillan. Däremot är det tyst om ursprungsfolkens problematik. Kanske

därför att Colombias massmedia kontrolleras av den härskande eliten. De vill inte ha sökarljus på ursprungsfolkens situation.

Majoriteten av colombianerna bor i städer, och en minoritet av bönder, afrocolombianer och ursprungsfolk på landsbygden. Befolkningen uppgår till 44 miljoner, varav 3,3 procent är ursprungsfolk. De 102 ursprungsfolkerna lever under svåra förhållanden. Diskriminering och utanförskap har lett till att 18 folk med färre än 100 personer löper risk att utrotas. De är dessutom drabbade av den väpnade konflikten. Av de 4 miljoner människor som på grund av konflikten och de transnationella bolagens intrång tvingats lämna sina hem och territorier är 7 procent urinvånare. Av kan-

kuamofolket i Sierra Nevada i norra Colombia har 40 procent lämnat sina hem på grund av mord på ledare och hot.

Kriget drabbar ursprungsfolkens territorier

I Colombia har det rått väpnad konflikt sedan 1960-talet, då Farc och andra gerillagrupper bildades och inledde en väpnad kamp mot regeringen, en kamp som Farc och ELN för än idag.

I början drabbades begränsade områden av kriget, men under de senaste 30 åren har det expanderat till

ursprungsfolkens territorier, eftersom de är strategiskt viktiga. Där finns nämligen fyndigheter av olja, kol, gas, guld, uran och andra viktiga mineraler. De flesta floder har sina källflöden i de indianska territorierna. Den biologiska mångfalden är stor och växlar mellan olika regioner.

Ursprungsfolkens situation är utsatt. En orsak är den väpnade kampen, men också att den colombianska regeringen vill exploatera områden som juridiskt tillhör ursprungsfolkerna och är indianska områden, erkända av 1991 års konstitution. Eftersom ett långdraget krig förutsågs sökte olika

sektorer i samhället och ursprungsfolken en utväg för att nå fred. Tanken var att en ny konstitution – som i teorin erkände mångfalden av folk och kulturer samt gav ursprungsfolken vissa rättigheter – kunde vara ett skydd.

Konstitutionen erkänner de indianska områdena som egna administrativa och juridiska enheter. Inom territoriet har man ett eget styre för att vaka över territoriet, befolkningen och naturresurserna, samt för att stifta lagar och skipa rättvisa. Ett eget styre har man haft sedan urminnes tider, och man ville få detta juridiskt erkänt.

Till självförsvar har indianska vakter utbildats på territorierna. I hela landet finns ungefär 25 000, de flesta i Cauca och el Valle i sydvästra Colombia. Som symbol för sin funktion bär de käppar dekorerade med band. De bär inga vapen. I dag har de samma status som landets poliser, men utsätts trots det för trakasserier och hot.

Trots de konstitutionella rättighe-

ten internationell verifikationskommission konstaterade två år senare efter att ha besökt olika territorier. I år besökte tre FN-rapportörer, bland andra professor James Anaya, landet och konstaterade att utomrättsliga avrättningar sker, att mord på indianska och andra ledare fortsätter, samt att andra kränkningar av de mänskliga rättigheterna sker fortlöpande.

Den colombianska regeringen tolererar ingen kritik eller opposition. Med hjälp av armé, polis och paramilitärer (högermilis) terroriseras ursprungsfolken. Att de repressiva organen samarbetar har ursprungsfolken bevis på. Ledare hotas till livet, försvinner och mördas.

Den 16 december i fjol mördades Edwin Legarda av armésoldater i ett bakhåll på vägen till Popayán, där han skulle hämta sin fru, Aida Quilcué, som då var ledare för Cric (Consejo Regional Indígena de Cauca). Hon hade dagen innan återvänt från Genève där hon fördömt mordet på sitt folk. Hon anser att skotten var riktade mot henne. Under våren

bara innehålla en frihandelsdel, utan också politisk dialog och utvecklings-samarbete mellan EU och Can (den Andinska Gemenskapen). Eftersom Bolivia utesluts och Ecuador lämnat förhandlingarna har bilaterala förhandlingar hållits och mycket talar för att ett avtal nu slutits. Det är mycket lite som sipprat ut om förhandlingarnas innehåll.

Oron är stor bland ursprungsfolken i Peru och Colombia, eftersom utländska företag skulle kunna delta i offentliga upphandlingar inom hälsovård, utbildning, energi, etc. Oron är också stor när det gäller frågan om naturresurserna, som också de europeiska multinationella bolagen är ute efter.

Vad kan vi göra för att stödja ursprungsfolken i Colombia?

Tyvärr är det ganska tyst i massmedia om Colombia. Den colombianska regeringens verkliga ansikte avslöjas inte. Det räcker inte med att allmänna val av president och kongressledamöter hålls. De representerar inte folkens breda massor. Så länge

n behöver stöd

terna och ILO-konvention 169, som ratificerats av Colombia, är skyddet i dag svagt för ursprungsfolken. Den colombianska regeringen har drivit igenom lagar som begränsar de rättigheter konstitutionen ger. FN-deklarationen om urfolkens rättigheter (2007) skrev regeringen inte under. Den genomför istället en militarisering av ursprungsfolkens territorier och erkänner inte deras rätt till de naturresurser som finns där, ovan och under markytan. Inte heller informeras ursprungsfolken om de exploateringar som planeras på deras områden. Naturresurserna gynnar inte Colombias befolkning, utan exploateras av transnationella bolag, bland annat europeiska, som för ut vinsterna ur landet.

År 2004 besökte FN:s rapportör dr Rodolfo Stavenhagen Colombia och framförde vissa rekommendationer. Dem har den colombianska regeringen inte tagit hänsyn till, vilket

2009 hotades hennes 13-åriga dotter till livet vid flera tillfällen. Det är den verklighet som urfolksledare lever i. Under de senaste sju åren har mer än 1250 ledare mördats. Våldet drabbat också andra sektorer i samhället, fackföreningar, afrocolombianer, studenter, politiker etc, men jämfört med dessa sektorer har ursprungsfolken drabbats hårdast.

Den colombianska marknaden

Ett frihandelsavtal slöts i fjol mellan USA och Colombias regering, men USAs kongress frös avtalet till dess att Colombias regering ser till att de mänskliga rättigheterna respekteras. EU-kommissionen har sedan hösten 2007 diskuterat ett associeringsavtal med Colombia och Peru, de två absolut värsta länderna i Latinamerika, med regeringar som åsidosätter de mänskliga rättigheterna och har blod på sina händer.

Ursprungligen skulle avtalet inte

de mänskliga och medborgerliga rättigheterna kränks å det grövsta och folken i princip är maktlösa kan man inte tala om en fungerande demokrati.

Onic, de colombianska ursprungsfolkens nationella organisation, har lanserat en kampanj till stöd för de 32 mest utrotningshotade folken, de med färre än 500 medlemmar. Det vi kan göra är att sprida information om ursprungsfolkens situation och stödja kampanjen, samt att kräva av den colombianska regeringen att folkens säkerhet garanteras, att de för sin överlevnad får tillgång till mat, hälsovård och skolor som speglar deras kultur och världsuppfattning. Förutsättningen för ursprungsfolkens överlevnad är en varaktig fred, något som i dag verkar avlägset, samt en rättvisare fördelning av de resurser landet har.

Tina K.